

Mielenterveysosaamisen ja kiusaamisväkivallan työkaluja varhaiskasvatukseen ja kouluun

Hannu Piispanen, lehtori, TtM, perhe- ja paripsykoterapeutti (ET), seksuaaliterapeutti, työnohjaaja (STOry),
sh (psyk), Jyväskylän ammattikorkeakoulu, hyvinvointiyksikkö

Eija Kuisma, lehtori, TtM, NLPT-terapeutti, sh (psyk), Jyväskylän ammattikorkeakoulu, hyvinvointiyksikkö

Asta Suomi, YTT, asiantuntija, psykoterapeutti (VET), johdon työnohjaaja (Master CSLE®), Jyväskylän
ammattikorkeakoulu, hyvinvointiyksikkö

Mielenterveysosaamisen ja kiusaamisväkivallan työkaluja varhaiskasvatukseen ja kouluun

Hyvät käytännöt ja kehittämisenäkökulmat - koonti

Sisällöt

Koulutusosion kuvaus

Opintokokonaisuuden erilliset osiot:

- Lapsen mielenterveyden perusta
- Kodin ja koulun yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet – vanhempien kohtaaminen haastavissa tilanteissa
- Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ
- Haastavien tilanteiden kohtaaminen - kiusaamisväkivallan ehkäisy varhaiskasvatuksessa ja koulussa

Mielenterveysosaamisen ja kiusaamisväkivallan työkaluja varhaiskasvatukseen ja kouluun

Koulutusosion kuvaus:

Lasten mielenterveyden perustan ja edistämisen sekä kiusaamisväkivallan tietoa tarvitaan varhaiskasvatuksen ja opetustoimen henkilöstölle. Koulutushankkeessa osallistuja saa tietoa lapsen traumaista, psyykkisten oireiden taustoista, tuen tarpeen tunnistamisesta sekä niiden vaikutuksista oppimiseen. Koulutushanke vahvistaa lapsen kasvua, kehitystä ja mielenterveyttä suojaavien- ja riskitekijöiden tunnistamista sekä yksinäisyyden ja syrjinnän ehkäisyä oppimisyhteisöissä. Hankkeessa luodaan ja vahvistetaan henkilöstön puheeksi ottamisen välineitä, monialaisen konsultaation työtapoja sekä yhteistyötä vanhempien kanssa. Koulutushankkeen lähtökohtana on vahvistaa keinoja, joilla luodaan ja ylläpidetään turvallista, yhteisöllistä, kaverisuhteita ja tasavertaisuutta korostavaa sekä kiusaamisväkivaltaan ja häirintään reagoivaa sosiaalista ympäristöä.

Lapsen mielenterveyden perusta - hyviä käytänteitä ja toimintamalleja varhaiskasvatukseen

- **Vanhemmuuden tueksi** tunnemittari, jossa huomioidaan lapsen tunteen lisäksi sen voimakkuus. **Hyödyt:** Tunnetaitojen vahvistuminen, kokemus nähdyksi ja kuulluksi tulemisesta, yhteyden kokemus, voimavaroja vanhemmuuteen.
- **Jo olemassa olevan toimivaksi todetun materiaalin koonti ja sen täydentäminen uusilla ideoilla. Koontina:** Verso-ohjelman tuottama MiniVerso sovittelumalli varhaiskasvatukseen, Mieli Ry:n pöytäteatteri- materiaali tunne- ja kaveritaitojen harjoitteluun, tunne- ja kaveritaitokortit. Kirjat Kuinka kiukku kesytetään? (Riihonen & Koskinen) ja Aada ja kiukkuleijona (Riihonen & Suokas), Huomaa hyvä (Uusitalo-Malmivaara & Vuorinen). Nallekortit, Tunnelämpömittari (Fanni-kirjasarja), Viitottu rakkaus –sivusto, Turvataidot –juliste. Uudet ideat: Ystävä-diplomi ja kaverikortti
- **Pilottikokeilu: Yhteisöllisenä oppilashuoltona kertaluontoinen tuokio** toukokuun aikana, jossa **esikoululaiset pääsevät yhdessä jakamaan ajatuksia kouluun lähdöstä.** -Toiminnallinen aloitus aiheeseen (Tunteita yhdistettynä liikkeeseen), -Näytetään alustuksena aiheeseen video, jossa neljän ekaluokkalaisen ja opettajan haastattelu,- Keskustelua lasten kysymysten ja videon pohjalta, -Keskustelua ystävydestä jumppavaris -ohjeilla, värityskuva - reppu kotiin (värit yhdistettynä tunteisiin kouluun lähtemiseen liittyen)
- **Vanhemmuuden tukeminen vuorohoidossa** – tukikysymyksiä vanhempien kanssa käytäviin keskusteluihin. Kauden tai hoidon alussa on hyvä nostaa keskusteluun vanhempien kanssa vuorohoidon ominaispiirteitä, jotka voivat vaikuttaa lapseen. Keskusteluun ennalta mietityt tukikysymykset, vinkit joka päivän asioihin ja arkiviikkoon

Lapsen mielenterveyden perusta - hyviä käytänteitä ja toimintamalleja opetustoimeen

- **Oppilaan mielenterveyden tukeminen kouluissa; Koulun suoma hyvä perusta mielenterveydelle** (myönteinen, turvallinen, ikätasoinen oppimisympäristö, toimiva yhteistyö huoltajien kanssa, mielenterveystaitojen opetus), Huomioidaan proaktiivisesti fyysinen, psykososiaalinen ja pedagoginen oppimisympäristö, **Oppilaan positiivinen kohtaaminen** (nähdäksi ja kuulluksi tuleminen), **Turvallinen kouluarki, Suunnitelma, mitä jokainen koulun aikuinen voi tehdä** oppilaan mielenterveyden edistämiseksi, **Hyödynnetään jo olemassa olevia toimintamalleja, materiaaleja ja välineitä suunnitelmallisesti**
- **Psyykkisten ongelmien jo ilmaannuttua oppilaan tukeminen kouluissa;** rauhoittumispaikka, ärsykkeiden vähentäminen, häiriötön ympäristö, tunne- ja turvataitojen opettelu, aito kohtaaminen, oireiden ennakointi, luottamuksellisuus, tynnyttely, johdonmukaisuus, yhteisöllisyyden edistäminen, kaveritaitojen edistäminen, välineitä keskittymisen tueksi, yhteistyö huoltajien kanssa, moniammatillinen tukiverkko. **Kehittämisideoita:** yhteisopettajuus opettajan jaksamiseksi, tuen selkiyttäminen; kirjaaminen päällekkäisen työn välttämiseksi ja tuen oikein kohdentamiseksi, oppilashuoltoon lisää henkilöitä, parkkiope akuutteihin tilanteisiin
- **Pelikasvatus osana mielenterveyden tukemista: Taustalla lapsen mielenterveyteen vaikuttavat yleiset asiat ja** niihin annettava tarvittava tuki; suojaavat tekijät, riskitekijät, vanhemmuus, tunteiden ja käyttäytymisen säätelyn kehittyminen, sosialisatio, vuorovaikutus. **Pelikasvatus on tarkoituksellista, tavoitteellista ja myönteistä** pelisivistyksen välittämistä eteenpäin **kasvatuksellisin keinoin** eli keskustelun (dialogisuus), kysymisen, neuvomisen, tukemisen ja esimerkin näyttämisen kautta. **Tiedostetaan** kasvattajan oma ajattelu pelaamiseen liittyen, pelien hyödyt ja haitat, lapsen pelaamisen motiivi ja toteutuminen, opetellaan pelilukutaitoa l. medialukutaitoa.

Kodin ja koulun yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet – vanhempien kohtaaminen haastavissa tilanteissa

Keskustelurunko haastaviin tilanteisiin:

- **Ennakointi, valmistautuminen; huomioitavat asiat mietittäväksi ennen keskustelua** (esim. mistä ammattilaisena olet huolissasi, lapsen voimavarat ja onnistumiset..) motivoivan keskustelun periaatteet keskusteluun mukaan, dialogisuus
- **Keskustelun eteneminen ja siinä huomioitavia asioita** (esim. Huolen vyöhykkeiden hyödyntäminen, huolen esiintuominen, vanhempien mielipide, kuuntelemisen tärkeys, Pärjäävyyden tunnistaminen ja vahvistaminen, ratkaisuehdotus, jatkon sopiminen..). **Huoneentaulu muistutuksena:** Kuuntele, Kiitä, Pahoittele, Sovi.
- **Keskustelun arviointi keskustelun jälkeen** (onko huolta edelleen, mikä onnistui..)

Kodin ja koulun yhteistyön mahdollisuudet ja haasteet - vaikuttavuus työhön ja työyhteisöön

- Hyvän yhteistyön luomisen ja ylläpitämisen tärkeys lapsen oppimiselle ja kasvulle.
- Huoltajien tapaamisiin on tärkeää valmistautua etukäteen
- Motivoivan keskustelun periaatteet on sovellettavissa huoltajien lisäksi toimimiseen työyhteisössä ja kanssakäymiseen oppilaiden kanssa.
- Kehittämistehtävässä laadittu keskustelun muistilista on hyödyksi työpaikalla
- Koulutusannin jakaminen kollegan kanssa
- Huoneentaulu kunnan sisäisissä materiaaleissa kaikkien luettavana ja käytettävissä
- Paljon uutta tietoisuutta, tietoja ja toimintatapoja, kaikki tärkeitä lasten hyvinvoinnin turvaamiseen ja koti-koulu-yhteistyöhön
  - Tärkeitä omalle työssä kehittymiselle ja ammatilliselle osaamiselle sekä pitkässä juoksussa myös työkyvylle, ei jää haasteiden kanssa yksin ja osaa toimia myös haastavissa tilanteissa
  - Työyhteisöön koulutus tuo kurssitehtävän kautta valmiuksia tunnistaa huolia, puuttua niihin, tukea perheiden pärjäävyyttä (ja sitä kautta myös lasten hyvinvointia) ja tarjota apua rakentavalla tavalla
  - Erityisesti kurssin osana ollut työn tilanteiden kollektiivinen reflektointi rakentavan vuorovaikutuksen näkökulmasta asiantuntijoiden kanssa oli erittäin hyödyllistä!

MOTIVOIVA HAASTATTELU

Työväline
kohtaamisessa

Empatia

Yhteistyö

Itsemääräämisoikeus

Arvojen kunnioitus

Avoimet kysymykset:

-Mitä ajattelet?
Mikä sinulle on tärkeää?
Milla tavoin?
Milloin?
Mitä merkitystä?
Mitä tapahtuu?
Mitä sitten jos? Mitä sitten jos ei?

Heijastaminen:

Heijastaminen, eli toistaminen.
"Ymmärsinkö oikein että...?"
"Sinusta siis tuntuu siltä..."

Vahvistaminen:

-Vahvuuksien, kykyjen ja onnistumisten
esiintuminen

Yhteenvedot:

-Kokoa kuulemasi

Tarkoitus kuulla
muutospuhetta!

"Tiedän että..
"Haluan..."

Ei

"En pysty"
"Hävettää"
"Ei ole aikaa"

Keskiössä luottamuksen herättäminen ja
luotto ammattilaiseen.
Autonomia ja empatia.
Muutosmotivaation ja pystyvyyden herättely.
Itsemääräämisoikeuden kunnioittaminen!

AMMATTILAINEN EI VOI
MUUTTA A KETÄÄN,
mutta ammattilainen voi antaa eväitä muutokseen

Usko muutos-
kykyyn:

pystyvyyden
ja
onnistumisen
vahvistaminen

Kodin ja koulun yhteistyön mahdollisuudet ja
haasteet - vaikuttavuus työhön ja
työyhteisöön: esimerkki tehtävästä

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ – Huoli herää lapsesta (käsikirja/toimintamalli)

1. Huolen herääminen

A.) Huoli puheeksi –opas ja huolen vyöhykkeistö oman työn tukena:

Opas antaa opettajalle valmiita kysymyksiä ja toimintamalleja tilanteessa, jossa huoli oppilaasta on suuri.

Kysymysten avulla koulun opettajat voivat valmistautua tulevaan, mahdollisesti hankalaan palaveriin.

Ennen huolen esiin tuomista kannattaa pohtia miksi ja mistä tarkalleen on huolissaan, voiko siihen omalla toimillaan vaikuttaa ja tarvittaisiinko mahdollisesti huolen ratkaisemiseksi muita ammattihenkilöitä. Etukäteen on järkevää miettiä myös ratkaisukeskeistä näkökulmaa sekä lapsen että huoltajien voimavaroja, joista saattaisi olla apua kyseisessä tilanteessa.

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ – Huoli herää lapsesta (käsikirja/toimintamalli)

B) Vanhempien huomiointi:

Huoltajan ja varhaiskasvatuksen yhteistyö on perusta lapsen tukemiselle. Lapsen asioissa huoltajan suostus tarvitaan aina, mikäli ollaan yhteydessä johonkin yhteistyötahoon

Toimintalinja lähtee ennen kaikkea kunnioittavasta tavasta puhua lapsen tilanteesta huoltajien kanssa. Hyvä yhteistyö vanhempien kanssa vie lapsen asioita nopeammin eteenpäin.

Vanhempien pitää voida tulla kuulluksi. Heille pitää antaa aikaa kertoa kaikki asiat, mitkä heidän mieltänsä lapsen asioissa painaa.

Keskustelun sävyn tulisi olla enemmän kannustava ja eteenpäin vievä, kuin syyttävä ja tuomitseva. On tärkeää kyetä keskustelemaan kunnioittavasti, pyrkiä huomioimaan muiden näkökulmia tilanteeseen sekä voimavarat, joiden avulla tilannetta voisi ratkoa. Avoimuus kaikkien osapuolten kesken edistää luottamuksen syntymistä ja tunnetta siitä, että kaikki haluavat puhaltaa yhteen hiileen

Huoltaja kannattaa tavata kasvokkain aina kun se on mahdollista, järjestää tilanteelle aikaa ja antaa myös huoltajalle mahdollisuus järjestää aikaa keskusteluun.

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ – Huoli herää lapsesta (käsikirja/toimintamalli)

C) Lastensuojeluilmoitus:

Lastensuojeluilmoitus täytyy tehdä, kun on syytä epäillä, että lapsen psyykinen tai fyysinen huolenpito on jollakin tavalla vaarassa. Ammattihenkilöillä on lainmukainen velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus. Vaitiolovelvollisuus ei ole esteenä tehdä lastensuojeluilmoitusta

Opettaja on viranomainen, eli hän tekee ilmoituksen aina omalla nimellään ja omilla yhteystiedoillaan

Viranomaisen ilmoituksesta tulee myös tieto lapsen huoltajille, kuka viranomainen ilmoituksen on tehnyt. Lastensuojeluilmoituksen voi tehdä virastoaikaan puhelimitse, kirjallisesti tai käymällä sosiaalitoimistossa. Kiireellisissä tapauksissa yhteydessä voi olla sosiaalipäivystykseen tai hätäkeskukseen

Lastensuojeluilmoitus voidaan myös jossakin tapauksessa tehdä yhteistyössä huoltajan kanssa

Lastensuojeluviranomainen on velvollinen 7 päivän sisällä ottamaan kyseisen lapsen huoltajiin ja perheeseen yhteyttä.

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ – Huoli herää lapsesta (käsikirja/toimintamalli)

2. Lasten ja nuorten hyvinvoinnin ja mielenterveyden edistämistä ja hoitamista tukevat julkiset, yksityiset ja kolmannen sektorin palvelut

Nostot:

- Varhaiskasvatuksen- ja esiopetuksen erityisopettajat, esiopetuksen kuraattorit ja psykologit, perheneuvoja
- Opetustoimi ja oppilaitokset; Psykkarit, opiskeluntuen työryhmä (OTR) johon kuuluu erityisopettaja, kuraattori, koulupsykologi ja opinto-ohjaaja
- Terveystieteidenhuolto: Neuvola, kouluterveydenhuolto, toimintaterapeutit, Lasten ja nuorten neuropsykiatrisen työryhmä, lastenpsykiatrian poliklinikka, neopsykiatri,
- Sosiaalitoimi: Lapsiperheiden sosiaalipalvelut, perhetyöntekijät
- Kolmas sektori: MLL; Yhteistä toimintaa muiden lapsiperheiden kanssa, perhekahviloita, tukioppilastoimintaa, apua lastenhoitoon, Perheentalo

Haastavien tilanteiden kohtaaminen - kiusaamisväkivallan ehkäisy varhaiskasvatuksessa ja koulussa

3. Monialaisen yhteistyön kehittämisajatuksia lapsen mielenterveyden tukemiseksi

Varhaiskasvatuksella tulisi olla oma psykiatrinen sairaanhoitaja ja kuraattori tms. joka kävisi säännöllisesti kiertämässä päiväkodeissa ja tekisi ennaltaehkäisevää työtä sekä jonka voisi tarvittaessa kutsua matalalla kynnyksellä seuraamaan lapsen arkea

Varhaiskasvatukseen oma palveluohjaaja, joka pystyy nopeastikin kokoamaan verkoston kasaan, kun huoli lapsesta herää

Kouluun enemmän aikuisia; kouluterveydenhoitohenkilöstön pitäisi olla paikalla aina, saatavilla. Koulukuraattoreita ja koulupsykologeja pitäisi olla joka koululla. Kouluille tarvittaisiin uusia koulupedagogeja/ koulusosiaalityöntekijöitä, jotka olisivat läsnä koulun arjessa, mutta eivät olisi opettajia, eivätkä koulunkäynninohjaajia. He olisivat aina läsnä, ja juttelisivat oppilaiden kanssa heidän arjen haasteissaan.

Yhteys auttaviin tahoihin pitäisi saada nopeammin ja apua saada ajoissa. Tällä hetkellä pitkät jonot haittaavat sosiaalityöntekijöillä on liikaa asiakkaita, yhteistyö on sen vuoksi hidasta.

kehitysvammaisen nuoren palvelusetelien käyttäminen olisi sujuvampaa, jos olisi selkeä taho, joka tarjoaisi ”melko varmuudella” tukihenkilöitä. Näitä sosiaalitoimi voisi päätöksellään ”ostaa” ja näin asiakas sitten saisi tarvitsemansa tuen arjen sujumiseen.

Säännöllisen työnohjauksen avulla varmistettaisiin jaksava henkilöstö

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ

Minkälaisia vaikutuksia arvioit tällä koulutuksella olevan omaan työhön ja työyhteisöön?

- ”Lasten tunnetaitojen sekä mielenterveyden vahvistaminen varhaiskasvatuksessa on ollut minulle ammatillisestakin näkökulmasta sydämen asia, jota olen edistänyt ja vahvistanut työssäni koko työuran. Se ei riitä, että tähän panostetaan ”ajoittain” vaan se vaatii meiltä kaikilta varhaiskasvatuksen opettajilta päivittäistä ja määrätietoista työskentelyä. Siksi päätinkin osallistuessani tähän koulutukseen, että haluan jalkauttaa tämän koulutuksen sisältöjä myös syvälle työyhteisöni ja ehdottoman tärkeäksi osaksi kaikkea toimintaa ja pedagogiikkaa.

- ”Koulukiusaaminen näyttää pahenevan, ja tehtävämme (opettajina ja ohjaajina) on havaita ongelmat oppilaiden välisissä suhteissa ja mahdollisuuksien mukaan estää niiden jatkokehitys. Ymmärsin selvästi, kuinka tärkeää on oppia tuntemaan lapset ja olla kiinnostunut heidän elämästään koulun ulkopuolella, jotta voimme ymmärtää, onko perheessä joitakin ongelmia, jotka voivat aiheuttaa konflikteja koulussa. Sain myös paljon tietoa opettajien ja ohjaajien henkilökohtaisesta kokemuksesta, paljon viitteitä materiaaleihin ja itse materiaaleihin. Lisäksi tämä koulutus auttoi minua selvittämään itseni ja ymmärtämään menneisyyden ongelmat, jotka silloin eivät näyttäneet ongelmilta. Kiitän erittäin paljon tästä koulutuksesta.”

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ

Minkälaisia vaikutuksia arvioit tällä koulutuksella olevan omaan työhön ja työyhteisöön?

- ” Koulutuksessa puhuttiin alussa kiusaaja-kiusattujen psyykkisestä tilasta ja sen mahdollisen taustasta. En itse miettinyt miltä kiusaajista tuntuu aiemmin, joten oli kiinnostava tietää, että he kärsivät samalla tavalla esimerkiksi masennuksesta ja itsetuhoajatuksia kuin kiusatut. Psyykkisille ongelmille ja nuorten aggressiivisille reaktioille on monia selittäviä tekijöitä. Niissä on mukana varhaisen vuorovaikutuksen ongelmien, turvattomuuden ja vanhempien väkivaltainen kohtelu.”
- ”Jo posterin tekovaiheessa kysyessäni kollegoideni mielipidettä ideaani, sain kannustavaa palautetta. Toivon posterin herättelevän sekä aikuisia, että lapsia näkemään kiusaamisen helpommin ympärillään keskittymällä ihmisten toimintaan ja toiminnan toistuvuuteen.”
- ” Koulutuksessa olleet diat ja materiaalit olisi kaikille kannattavaa luettavaa jokaisessa työyhteisössä alasta riippumatta, sillä kuten todettu on emme me aikuisetkaan todellakaan osaa käyttäytyä jos emme halua ja se heijastuu väistämättä myös meidän lapsiimme.”

Monialainen lapsen mielenterveyttä edistävä ja ennaltaehkäisevä työ

Minkälaisia vaikutuksia arvioit tällä koulutuksella olevan omaan työhön ja työyhteisöön?

- ”Päällimmäisenä ajatuksena koulutus herätti vahvasti tunnetta siitä miten omassa työyhteisössäni (varhaiskasvatus) olemme näkemässä paljon pieniä kiusaamistilanteita. Miten meillä on erinomainen mahdollisuus niihin puuttua, kun lähes kaikki tilanteet tapahtuvat aivan silmiemme alla. Koulutuksesta jäi vahvasti ajatus, miten meillä varhaiskasvatuksessa on merkittävä rooli kiusaamisen ehkäisyyn ja puuttumiseen esim. opettamalla lapsille tunnetaitoja. Tämän ajatuksen uskon vaikuttavan työyhteisössäni niin, että entistä tietoisemmin työskentelemme kiusaamisen ehkäisyyn ja siihen puuttumiseen puolesta.”
- ”Toivon posterin herättelevän sekä aikuisia, että lapsia näkemään kiusaamisen helpommin ympärillään keskittymällä ihmisten toimintaan ja toiminnan toistuvuuteen. Toivon myös posterin muistuttavan lukijaa, että jokainen on lailla suojattu koulupäivän aikana. Tällä tarkoitan sekä oppilaita että opettajia, jotka eivät aina puutu matalalla kynnyksellä jokaiseen epäilyttävään tilanteeseen. Pitkällä tähtäimellä koulutuksella tulee toivottavasti olemaan tiputusvaikutus urallani tekemiini valintoihin. Pystyn toivottavasti tekemään viisaampia päätöksiä, ratkaisemaan ongelmia rakentavammin, kohtaamaan empaattisemmin ja olemaan mahdollisimman turvallinen aikuinen.”

Esimerkki kehittämistehtävästä: Kokoa posteri kiusaamisväkivallan ehkäisystä tai kiusaamisväkivaltaan puuttumisen toimintatavoista omalle työpaikallasi.

Miten vanhempana voin ehkäistä kiusaamista?

- Ole kiinnostunut lapsesi päivän tapahtumista, kysele kuulumisia, mitä teit? mitä leikit? kenen kanssa? Yhteinen keskustelu osoittaa, että vanhempi on kiinnostunut lapsen elämästä ja vahvistaa lasta kertomaan myös ikävistä tilanteista/kokemuksista.
- Keskustelkaa siitä miten ikävää voi olla, jos tulee kiusatuksi, satutetuksi tai on yksinäinen. Tämä opettaa lapselle empatiaa ja myötätuntoa. Myös itsemyötätunnon opettaminen on tärkeää.
- Puhukaa erilaisuudesta, kaikki olemme erilaisia, mutta ansaitsemme saman kohtelun. Näin lapsesi oppii suvaitsevaisuutta muita kohtaan.
- Kerro, että kiusaaminen on aina väärin ja silloin kannattaa asiasta kertoa aina aikuiselle. Myös kostaminen ja takaisin satuttaminen on aina väärin.
- Mikäli lapsesi kertoo kiusaamiskokemuksistaan, ota asiat vakavasti, muista kuitenkin hillitä omat esiin nousevat tunteesi, näin opetat lapsellesi tunteiden säätelyä, samalla lapsesi oppii, että pystyt ottamaan vastaan myös hänen ikävät kokemukset.
- Mikäli sinulla on huoli lapsesi ystävyyssuhteista, kiusaamisesta tai jokin lapsesi kertoma asia jää mietityttämään, ota asiat puheeksi lapsesi ryhmän aikuisten kanssa.

Esimerkki kehittämistehtävästä: Kokoa posterit kiusaamisväkivallan ehkäisystä tai kiusaamisväkivaltaan puuttumisen toimintatavoista omalle työpaikallasi.

Kiusaaminen ja väkivalta. Mitä voin tehdä?

- **Suvaitsevaisuus** lisää hyvinvointia niin yksilössä kuin yhteisöissä. Erilaisuus on rikkaus, jota tulee vaalia ja korostaa.
- **Tue** kaveria niin arjessa kuin koulussa tai töissä. Tuki voi olla verbaalista ja/tai konkreettista auttamista. Puutu epäkohtiin ja epäsosiaaliseen käyttäytymiseen.
- **Ohjaa** ja tarvittaessa auta löytämään apua! Kerro vinkkejä omista kokemuksista! Etsi tietoa ja jaa sitä eteenpäin.
- **Puolusta**. Omien oikeuksien puolustaminen on perusoikeus kaikille. Puolusta niin itseäsi kuin lähimmäistäsi. Älä itse sorru kiusaamiseen/väkivaltaan. Pidä kiinni periaatteistasi sekä arvoistasi.
- **Kunnioita toista**. Jokainen ihminen on arvokas ja ansaitsee tulla kunnioitetuksi. Kuuntele ja kunnioita toisten mielipiteitä, vaikka et olisi samaa mieltä! Avoin kunnioittava keskustelu on aina silmiä avaavaa.

Esimerkki
kehittämistehtävästä:
Kokoa posterit
kiusaamisväkivallan
ehkäisystä tai
kiusaamisväkivaltaan
puuttumisen
toimintatavoista
omalle työpaikallasi.

Kohti tulevaisuutta ilman koulukiusaamista

Turvallisuus

- Säännöllinen päivärytmi.
- Ryhmän säännöt ja rajat antavat turvallisen arjen.
- Pientenryhmätoiminnan kautta lapset saavat viettää rauhallisempaa aikaa hoidossa.
- Aikuiset pyrkivät luomaan yhteishenkeä ja hyväksyvän ilmapiirin positiivisella asenteella.
- Opetellaan turvataitoja kuten avun pyytämistä, kykyä kieltäytyä ja mielipiteen ilmaisua.
- Kiusaamista, häirintää sekä väkivaltaa ehkäistään ja siihen puututaan vakavasti toimintamallin mukaisesti

Oma arvo tärkeä

- Tunnistetaan lasten ainutlaatuisuus
- Arvostetaan lasten vahvuuksia

Kiva tulla päiväkotiin!
Tällä on kavereita. Emme jätä ketään..

Tunne- ja empatiataitojen kasvatusta

- Opitaan nimeämään, havaitsemaan ja tiedostamaan erilaisia tunteita.
- Puhutaan tunteista. Yhdessä tulkitaan miltä minusta tuntuu tänään ja nyt...
- Opetellaan yhdessä tunteiden hallintaa

Konflikteja selvitetään

- Harjoitellaan ristiriitatilanteiden käsittelyä
- Voidaan tarvittaessa luoda kiusaamisen ehkäisyn suunnitelma yhteistyössä henkilöstön ja vanhempien kanssa

Huoltajat yhteistyökumppanina

- Päivittäinen kuulumisten vaihto
- Lasten ja perheen huolesta voisi keskustella "Lapset puheeksi" menetelmällä
- Työntekijöillä on velvollisuus tehdä lastensuojeluilmoitus tarvittaessa

Laulu: Kielinuppu
Miltä tuntuu nallesta

1. Miltä tuntuu minusta?
Miltä tuntuu sinusta?
Miltä tuntuu nallesta?
Miltä tuntuu nyt?

Erlaisista tunteista lauletaan ja niihin viitataan Nallen laulua laulaen

Luodaan yhdessä turvallinen ympäristö

jamk

jamk | Jyväskylän ammattikorkeakoulu
University of Applied Sciences